

Til Cavlingkomiteen: Indstilling af Anne Pilegaard Petersen og Celine Klint fra MonoMono for deres afdækning af Spiralkampagnen for DR P1

P1-podcasten *Spiralkampagnen* præsenterer en vigtig og hidtil ufortalt historie om forholdet mellem Danmark og Grønland. Gennem et solidt stykke graverjournalistik viser dokumentaren, hvordan spiralen blev brugt som et kontroversielt politisk værktøj, dengang Grønland var et dansk amt. Det fortælles i en helstøbt lydfortælling med stor gennemslagskraft, der fortjener at komme i betragtning til Cavlingprisen.

Gennem dokumentarens 5 afsnit afdækker de to journalister Anne Pilegaard og Celine Klint, hvordan danske læger i Grønland opsatte spiral på tusindvis af kvinder og piger helt ned til 13 år, i mange tilfælde uden samtykke. Det viser sig, at op mod halvdelen af de fertile grønlandske piger og kvinder fik lagt spiral i slutningen af 1960'erne, og at spiralopsætningerne fortsatte frem til midten af 70'erne. Spiralkampagnen har været effektiv: Fødselstallet blev halveret på kun 5 år. Noget der, ifølge en af eksperterne i serien, ellers kun ses i forbindelse med fx naturkatastrofer.

I dag spørger kvinderne: Hvem satte spiralkampagnen i værk og hvorfor? Det sætter journalisterne sig for at undersøge, og efter et års arbejde kan de give kvinderne svar i podcasten.

Anne og Celine har opsporet kvinderne, kortlagt deres oplevelser og skabt den nødvendige tillid til at få dem til for første gang at fortælle om deres oplevelser på gynækologbriksen i sin tid. Knækket i stemmen, et tungt suk og lange pauser giver en radiofonisk oplevelse, der efterlader lytteren med en næsten fysisk forståelse af traumet. Kvindernes stemmer bliver nærmest et kor af både kraftfulde og sårbare vidnesbyrd. Kvinderne forklarer i dag, at de ikke følte de kunne protestere over for de danske autoriteter. Flere har siden haft svært ved at få børn, og gynækologer bekræfter, at der er en sammenhæng mellem datidens spiral og infertilitet.

Seriens interviews med de ældre danske læger, der var med til at lægge spiralerne, giver samtidig en forståelse af datidens magtforhold mellem danskere og grønlændere, men viser også hvordan deres handlinger tager sig anderledes ud for dem selv i nutidens lys.

I arbejdet med at kortlægge historien viser kontakten med eksperter fra både Danmark og Grønland, at ingen rigtig kender til eller har forsket i spiralkampagnen, og derfor bliver samtaler med alt fra tidligere lærere, embedsmænd og jordemødre i Grønland også vigtige brikker i afdækningen. Og på dygtig vis bruges gennemlæsningen af de gamle dokumenter og notater fra det nedlagte Grønlandsministerium i Rigsarkivet til at vise, at der findes officielle dokumenter, der kan hjælpe med at afdække den glemte historie.

I gennem de 5 afsnit tegner *Spiralkampagnen* et nuanceret portræt af den historiske periode og undgår at forfalde til en simpel skurk-offer fortælling. Det udfoldes, hvordan spiralkampagnen havde et yderst tvetydigt mål for de danske myndigheder: På den ene side ville man beskytte unge kvinder mod ufrivilligt at blive enlige mødre. På den anden side dokumenteres det, at man med spiralen ville stoppe den voldsomme økonomiske belastning, der fulgte med at Grønlands fødselsrate skød i vejret grundet forbedrede leveforhold. Og det vises tydeligt, hvordan man ikke havde forståelse for kulturelle forskelle i mødet med den grønlandske befolkning.

Netop den slags nuancerede historier er der brug for, når vi skal forstå vores fælles fortid. Fortællingen viser, hvordan spiralen blev gjort til et politisk værktøj i Grønland, der skulle styre både befolkning og økonomi, og at beslutninger blev taget på bekostning af det grønlandske folks frihed og sundhed med henblik på at gavne Danmark.

Da podcasten udkom på DR i maj 2022 chokerede det den grønlandske befolkning og satte i ugevis dagsordenen i medierne, blandt politikere og hos folk på gaden i Grønland. Et enigt Inatsisartut (Grønlands parlament) krævede en udredning fra dansk side, Institut for menneskerettigheder var ligeledes ude og opfordre til, at Danmark undersøger sin rolle i sagen. I Danmark blev historien taget op af 21 søndag, Deadline, Berlingske og flere andre dagblade, og i udlandet har blandt andet BBC, France 24 og Le Monde dækket historien. Det kulminerede, da statsminister Mette Frederiksen og selvstyreformand Muté B. Egede i juni 2022 underskrev en aftale om at lave en historisk udredning af spiralkampagnen og forholdet mellem Danmark og Grønland fra perioden efter Anden Verdenskrig og frem til i dag.

<https://www.dr.dk/lyd/p1/spiralkampagnen>

Foreslået af:

Rune Sparre Geertsen, redaktionschef MonoMono

Hanne Barslund, redaktør DR

Lotte Folke Kaarsholm, opinionsredaktør Politiken

Anna von Sperling, journalist og podcastvært Dagbladet Information

Gudrun Marie Schmidt, journalist og podcastvært Politiken

Anton Geist, indlandsredaktør Dagbladet Information